



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 219/05-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. marca 2006 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla a zo sudcov Jána Lubyho a Ľudmily Gajdošíkovej o sťažnosti J. Č., bytom K., zastúpeného advokátkou JUDr. H. K., so sídlom K., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice – okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 124/99 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 16 C 601/96), takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. Č. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 124/99 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 16 C 601/96) porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice - okolie p r i k a z u j e aby v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 124/99 konal bez zbytočných prietahov.

3. J. Č. priznáva finančné zadostúčinenie 60 000 Sk (slovom šesťdesiatisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Košice – okolie povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice – okolie je povinný uhradiť J. Č. trovy konania 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet advokátky JUDr. H. K., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. septembra 2005 doručená sťažnosť J. Č., trvale bytom K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. H. K., so sídlom K., v ktorej namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice – okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 124/99 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 16 C 601/96).

Zo sťažnosti vyplýva, že predmetom namietaného konania je žaloba z 19. novembra 1996, ktorou sa sťažovateľ a ďalšia žalobkyňa domáhajú zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam proti žalovaným J. I., bytom K., a spol. V namietanom konaní sp. zn. 16 C 124/99 bolo dosiaľ nariadených sedem pojednávaní; vo veci nebolo dosiaľ právoplatne rozhodnuté, hoci od podania žaloby uplynulo takmer desať rokov. Sťažovateľ v doterajšom priebehu konania celkom 17-krát písomnými podaniami urgoval priebeh konania. Dňa 19. decembra 2003 doručil sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu okresnému súdu sťažnosť na prietahy v konaní, na ktorú dosiaľ nedostal odpoveď. Posledné pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 27. júla 2004 a bolo odročené za účelom nariadenia znaleckého dokazovania.

Podľa názoru sťažovateľa dochádza v doterajšom priebehu namietaného konania nečinnosťou a zbytočnými prietahmi okresného súdu k porušovaniu jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a preto navrhuje, aby ústavný súd vo veci jeho sťažnosti vydal tento nález:

„1./ Základné právo sťažovateľa, právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, zaručené ustanovením článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, bolo v konaní vedenom na Okresnom súde Košice – okolie pod č. k. 16 C 124/99, porušené.

2./ Ústavný súd priznáva sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie v sume 500.000 Sk, ktoré je Okresný súd Košice – okolie povinný vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3./ Porušovateľ je povinný sťažovateľovi nahradiť trovy súdneho konania.“

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokoval podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a pretože nezistil dôvody na odmietnutie sťažnosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, prijal sťažnosť uznesením č. k. II. ÚS 219/05-10 zo 6. októbra 2005 na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vyzval ústavný súd sťažovateľa a aj okresný súd, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Sťažovateľ ani okresný súd na ústnom pojednávaní netrvali, a preto ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde od ústneho pojednávania upustil.

K sťažnosti predložil okresný súd vyjadrenie prejednávajúcej sudkyne:

„Konanie o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva sa začalo 21. 11. 1996 na návrh J. Č. a H. I. proti odporcom 1/ J. I., 2/ F. E., 3/ H. I. rodenej M. E. a 4/ T. I. rodenej M. E.. Predmetom konania je zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam v katastrálnom území K., ktoré sú zapísané na liste vlastníctva číslo 24. Návrh bol podaný predčasne, odporcovia v 2. až 4. rade neboli zapísaní ako spoluvlastníci na liste vlastníctva, návrh smeroval proti nim z dôvodu

právneho nástupníctva po zomrelej podielovej spoluvlastníčke. Za konania – 20. 1. 1998 došlo k vydaniu osvedčenia o vydržaní uvedeného podielu pre odporcu J. I.. Z tohto dôvodu navrhovatelia vzali návrh dňa 30. 12. 1998 proti odporcom 2 – 4 späť, uznesením č. k. 16 C 601/96-44 zo dňa 29. 1. 1999 bolo konanie proti nim zastavené a vec sa vedie pod číslom konania 16 C 124/1999. Za konania boli vykonané zmeny v zápise nehnuteľností v katastri nehnuteľností, na sporných parcelách sú domové nehnuteľnosti s odlišným vlastníckym režimom. Je potrebné uviesť, že v minulosti sa viedlo pod číslom konania 6 C 841/73 na návrh predchodcu odporcu proti predchodcovi terajších navrhovateľov a nástupcom zomrelej podielovej spoluvlastníčky konanie o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam, rozsudkom, č. k. 6 C 841/73-40 zo dňa 28. februára 1975, ktorý nadobudol právoplatnosť 15. 5. 1975 bolo zrušené podielové spoluvlastníctvo a vykonané vyporiadanie rozdelením nehnuteľností. Rozsudkom Najvyššieho súdu SR č. k. 2 Cz 4/78 zo dňa 25. 1. 1978 však bol uvedený rozsudok zrušený z dôvodu porušenia zákona, vec bola vrátená na konanie bývalému Okresnému súdu Košice – vidiek a konanie sa skončilo 15. 11. 1978 pre späťvzatie návrhu. Medzičasom si však odporca J. I. s manželkou vystavili na základe stavebného povolenia vydaného 5. 11. 1975 rodinný dom na parcele, ktorú odporca získal do vlastníctva podľa rozsudku, ktorý bol neskôr zrušený, na časti nehnuteľností, ktoré takto pripadli predchodcom navrhovateľov stojí starý neobývaný dom vystavený ich predchodcami, ktorý nie je zapísaný v katastri nehnuteľností. Odporca v uvedenom dome trvale býva, ako samostatne hospodáriaci roľník využíva rôzne mechanizmy, ktoré má umiestnené na týchto nehnuteľnostiach.

Na tunajšom súde sa pod č. k. 7 C 65/95 vedie na návrh J. Č. a H. I. proti odporcovi J. I. konanie o vypratanie nehnuteľností podľa užívacieho stavu založeného rozsudkom vydaným v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, ktorý bol zrušený, uznesením č. k. 7 C 65/95-101 zo dňa 23. 2. 2005 bolo uvedené konanie prerušené do skončenia tohto konania o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva vedeného pod č. 16 C 124/1999. Ani jeden z podielových spoluvlastníkov však doposiaľ nepodal návrh na určenie spôsoby užívania sporných nehnuteľností.

Znaleckým dokazovaním z odboru geodézie a kartografie bola zistená možnosť rozdelenia nehnuteľností podľa veľkosti podielov s prihliadnutím na vlastníctvo oboch domov, problematická je nedostatočná šírka pozemku medzi domami a zriadenie

primeraných samostatných prístupov na rozdelené nehnuteľnosti s prihliadnutím na doterajší spôsob a účel ich užívania účastníkmi. Po doručení znaleckých posudkov a zistení stanovísk účastníkov k nim boli nariadené dve pojednávania, ktoré sa však nevykonali pre dlhodobú práceneschopnosť odporcu a spis bol predložený vyššiemu súdnemu úradníkovi na vykonanie úkonov podľa poverenia, vo veci je určené pojednávanie na deň 26. 1. 2006 o 13.15 hod. Je potrebné uviesť, že medzi účastníkmi konania sa rokovalo o možnosti mimosúdneho vyriešenia sporu odporca, ktorý má záujem získať nehnuteľnosti do svojho vlastníctva za náhradu vyjadril záujem zadovážiť pre navrhovateľov primeranú náhradnú nehnuteľnosť. Pokiaľ ide o oneskorené nariadené predbežné opatrenie, pôvodné podanie zo dňa 31. 7. 2002 doručené súdu 13. 8. 2002 a zrejme vzhľadom na žalobný petit som ho prehliadla a považovala za podanie vo veci 7 C 65/1995 s predmetom konania vypratanie nehnuteľnosti, v ktorej som pravidelne zisťovala stav konania. Podanie malo nezrozumiteľný žalobný petit a bolo doplnené podaniami zo dňa 22. 5. 2003 a 30. 7. 2003. Plynulosť postupu v konaní je po zadovážení znaleckých posudkov z odboru geodézie a kartografie s použiteľným geometrickým plánom bola prerušená vážnymi prekážkami na strane odporcu – preukázanou práceneschopnosťou, pre ktorú sa nevykonali pojednávania určené na 3. 2. 2005 a na 17. 3. 2005, ako aj úkonmi vyššieho súdneho úradníka. Na pojednávaní, ktoré je určené na 26. 1. 2006 je pravdepodobné vydanie rozhodnutia vo veci.

Prehľad úkonov súdu vo veci od začatia konania:

30. 1. 1997 - informatívny výsluch

30. 4. 1997 - výzva navrhovateľom na preukázanie vecnej legitímácie odporcov

26. 5. 1997 - oznámenie predĺženia lehoty na preukázanie vecnej legitímácie a mimosúdne vybavenie veci (podľa žiadosti navrhovateľov)

13. 11. 1997 - opätovná výzva navrhovateľom ohľadne stavu vydania osvedčenia o vydržaní vlastníctva

25. 5. 1998 - výzva navrhovateľom na doručenie aktuálneho výpisu z katastra nehnuteľností a ďalších listín

22. 6. 1998 - výzva navrhovateľom na dispozíciu s návrhom voči odporcom v 2. – 4. rade

22. 12. 1998 - opätovná výzva navrhovateľom na oznámenie uvedenej dispozícii s návrhom

29. 1. 1999 - rozhodnutie o zastavení konania proti odporcom v 2. – 4. rade
24. 5. 1999 - pojednávania vo veci odročené za účelom zadováženia listinných dôkazov
25. 6. 1999 - urgencia odporcu na doručenie žiadaného výpisu z katastra nehnuteľností
7. 10. 1999 - pojednávania vo veci odročené za účelom doplnenia dokazovania
12. 10. 2000 - pojednávania vo veci odročené za účelom vykonania ohliadky nehnuteľností
20. 2. 2001 - ohliadka nehnuteľností v kat. území K.
21. 3. 2002 - pojednávania vo veci
18. 8. 2003 - pripustenie zmeny návrhu na nariadenie predbežného opatrenia a nariadenie predbežného opatrenia
12. 2. 2004 - nariadenie znaleckého dokazovania z odboru geodézia a kartografia za účelom zistenia možnosti rozdelenia nehnuteľností
21. 6. 2004 – rozhodnutie o odmene a náhrade nákladov znalca za znalecký posudok zo dňa 11. 6. 2004
28. 7. 2004 - pojednávania vo veci odročené za účelom zistenia stanoviska odporcu k navrhnutým alternatívam rozdelenia nehnuteľností podľa znaleckého posudku
18. 8. 2004 - urgencia odporcu na vyjadrenie k znaleckému posudku
31. 8. 2004 - doručenie podania odporcu navrhovateľom
11. 10. 2004 - nariadenie znaleckého dokazovania z odboru geodézie a kartografie – znalcovi uložené vypracovať geometrický plán podľa alternatívy 2 predchádzajúceho posudku.
29. 11. 2004 - urgencia znalca

Dňa 20. 12. 2004 určený termín pojednávania na 3. 2. 2005 a vyšší súdny úradník bol poverený rozhodnúť o odmene a náhradách znalca za úkon zo dňa 12. 12. 2004.

Dňa 2. 2. 2005 na žiadosť odporcu zrušené pojednávania určené na 3. 2. 2005 z dôvodu jeho práceneschopnosti a určené pojednávania na 17. 3. 2005, ktoré sa pre trvanie prekážky na strane odporcu – nemoci nevykonalo.

Dňa 22. 2. 2005 – uznesenie vyššieho súdneho úradníka o odmene a náhradách znalca, ktoré bolo zrušené uznesením zo dňa 22. 6. 2005.

Dňa 14. 10. 2005 – uznesenie vyššieho súdneho úradníka o odmene a náhradách znalca.

Vo veci je určené pojednávanie na 26. 1. 2006 o 13.15 hod.“.

Ústavný súd zistil zo spisu v zásade rovnaké skutočnosti. Na okresnom súde zistil ústavný súd, že pojednávanie nariadené na 26. január 2006 bolo odročené na 16. február 2006; toto pojednávanie sa taktiež neuskutočnilo a bolo odročené na neurčito.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, keď sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 20/02, I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prejednáwanej veci.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je návrh na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam; sťažovateľ je v tomto konaní žalobcom. Toto konanie aj vzhľadom na potrebu nariadenia znaleckého dokazovania a počet účastníkov na strane odporcu možno považovať za fakticky zložitejšie a pri rozhodovaní ústavný súd na túto skutočnosť prihliadal. Právne však toto konanie zložité nie je; je súčasťou štandardnej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov.

2. Ďalším kritériom, pomocou ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľa ako účastníka súdneho konania. Zo spisu vyplynulo, že okresný súd vyzýval navrhovateľov, a tým aj sťažovateľa na predloženie rôznych listinných dôkazov. Žalobcovia (a sťažovateľ ako jeden z nich) žiadali o predĺženie niektorých lehôt určených súdom na predloženie týchto listinných dôkazov, ďalej žiadali o vydanie predbežného opatrenia a úpravu petitu návrhu na vydanie predbežného opatrenia. Podľa názoru ústavného súdu správanie sťažovateľa bolo aktívne a zákonom dovolené procesné úkony, ktoré robil (návrh na nariadenie predbežného opatrenia, úprava petitu), nemožno považovať za také skutočnosti, ktoré významnejšie prispeli k celkovej doterajšej dobe konania.

3. Pokiaľ ide o postup okresného súdu, prihliadal ústavný súd na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Ústavný súd doterajší postup okresného súdu vo vzťahu k namietaným zbytočným prietahom v konaní hodnotil jednak z hľadiska nečinnosti, jednak z hľadiska neefektívnej činnosti.

Ústavný súd pri hodnotení postupu okresného súdu dospel k záveru, že od podania návrhu na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva 21. novembra 1996 okresný súd v zásade konal tak, aby získal relevantné podklady o nehnuteľnostiach pre rozhodnutie vo veci samej, a to až do 7. októbra 1999, keď pojednávanie, ktoré sa vo veci uskutočnilo, bolo odročené za účelom doplnenia dokazovania, avšak v nasledujúcom období v trvaní jedného roka vo veci napriek urgencii navrhovateľov neuskutočnil žiaden úkon. Ďalší rok bez vykonania akéhokoľvek úkonu (s opätovnou urgenciou navrhovateľa) uplynul od vykonania ohliadky nehnuteľnosti vo februári 2001 do pojednávania vo veci v marci 2002, ktoré bolo odročené za účelom nariadenia znaleckého dokazovania. Ústavný súd konštatuje, že nariadenie znaleckého dokazovania po siedmich rokoch od začatia konania nemožno považovať za efektívny postup súdu. Okresnému súdu trvalo taktiež rok, kým rozhodol o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia. Po nariadení ďalšieho znaleckého

dokazovania v októbri 2004 a získaní znaleckého posudku v decembri 2004 sa v roku 2005 z dôvodu opakovaného ospravedlnenia neúčasti odporcu na nariadených pojednávaniach (február 2005 a marec 2005) vo veci samej v zásade nekonalo.

Berúc do úvahy trojročnú, i keď nie súvislú nečinnosť okresného súdu, ako aj nedostatočnú efektívnosť konania (vzhľadom na to, že znalecké dokazovanie bolo nariadené až po siedmich rokoch od podania návrhu) ústavný súd dospel k záveru, že v konaní sp. zn. 16 C 124/99 došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 500 000 Sk. Vzhľadom na celkovú doterajšiu dĺžku konania okresného súdu (desať rokov), konkrétne na okolnosti prípadu, najmä nečinnosť okresného súdu v celkovom trvaní tri roky a neefektívnosť konania v súvislosti s nariadením znaleckého dokazovania, považoval ústavný súd sumu 60 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. H. K., K., ktoré si síce uplatnil, ale konkrétne ich nevyčíslil. Podľa spisu ústavný súd vyčíslil trovy konania za dva úkony právnej pomoci každý v sume 2 501 Sk a dvakrát režijný paušál po 150 Sk, t. j. spolu 5 302 Sk podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. marca 2006